

Epidemiološka zagonetka

Jernej Letnar Černič

Epidemija je v zadnjem letu slovensko državo in preostali svet postavila pred najtežji izziv od njenega nastanka naprej. Nekatere evropske države so se na epidemijo odzvale boljše, druge slabše. V tem trenutku je težko podati celotno analizo, saj epidemija še traja in bo trajala vsaj še naslednje leto. Prvi val je v slovenskem prostoru minil dokaj mirno, prišlo je poletje, in za njim drugi val epidemije. Ta drugi val je pokazal, da je slovenska država in slovenska družba v dobršni meri odpovedala pri sprejemanju in spoštovanju protikoronskih ukrepov. Vsakodnevne izgube številnih življenj so jeseni in pozimi postale del slovenskega vsakdanjika. Epidemiološke razmere tečejo v lero. Posledično je epidemija izjemno globoko posegla tudi v temeljne svoboščine v slovenski družbi, predvsem v svobodo gibanja in zbiranja. Poseganje v temeljno človekovo pravico kot je pravica do življenja in omejevanje temeljnih svoboščin je postalo pravilo, in ne le kratkotrajna, časovno omejena izjema.

Hkrati smo in smo bili v slovenski javnosti priča neprestanem prerekanju o tem kdo je odgovoren za tako visoko število smrti zaradi epidemije in poseganja v temeljne svoboščine. Stare sile v obleki postranžijske levice krivijo trenutno izvršilno oblast, ki naj bi imela na svoji grbi številna življenja. Po drugi strani izvršilna veja oblasti krivi zasebnike, običajne ljudi, ki se od začetka epidemije ne držijo ukrepov. A resnice je boleča in neprijetna za vse interesne skupine v slovenski družbi. V dobršni meri je odpovedala slovenska država, ki ni resno jemala drugega vala epidemije, kot tudi zasebniki, ki so virus podcenjevali in so se mu posmehovali. V pravu človekovih pravic je jasno, da imajo države primarno obveznost, da spoštujejo, varujejo in uresničujejo človekove pravice in temeljne svoboščine. Država bi morala že poleti poskrbeti, da bi domovi za starejše sprejeli potrebne preventivne ukrepe za

preprečevanje nepotrebnih okužb in kasnejših smrti. Poskrbeti bi morala, da so bili vsi učitelji in učenci testirani z antigenskimi testi že pred začetkom šolskega leta. Enako velja tudi za zdravstveni sektor. A kaj ko so različne interesne skupine in posamezniki v zadnjih desetletjih tako slabo upravljali s slovenski zdravstvenim sistemom kot z domovi za starejše. Epidemija je razkrila vse slabe točke in pomanjkljivosti obstoječega sistema, ki po statističnih podatkih nimajo primerjave med razvitimi državami globalnega sektorja. Država je do sedaj v času epidemije pomankljivo opravljala svojo nadzorstveno funkcijo pri varovanju človekovih pravic v zasebnem sektorju, saj njeni organi zaradi napačnih razlag pravnih virov ne nadzirajo obveznosti karantene in samoizolacije.

Država v demokratični in pravni državi ni edina nosilka obveznosti do varstva človekovih pravic. Nosilci obveznosti do varstva človekovih pravic smo tudi zasebniki, ki čez poletje in na začetku jeseni v veliki večini niso spoštovali protivirusnih ukrepov. Potekala so tako zasebna kot javna druženja. Posameznikom, ki smo v zaprtih prostorih vztrajali z nošenjem mask se je večina posmehovala in se iz nas norčevala. Dobršen del javnosti je nasprotoval in še nasprotuje obveznemu rednemu testiranju z antigeni testi v šolstvu, zdravstvu in drugod. Spet drugi so se in se upirajo vsem epidemološkim ukrepom zaradi teorij zarot in lažnih podatkov, ki prihajajo iz strokovno vprašljivih krogov. Eden od razlogov za tako hud davek kot ga plačuje slovenska država v času epidemije smo tudi zasebniki. Pomanjkanje solidarnosti med prebivalstvom glede spoštovanja ukrepov za zaježitev epidemije je strašljivo. Če v Italiji in Španiji brez večjih nasprotovanj nosijo maske tako znotraj prostorov kot tudi na javnih krajih, pri nas potrebnost nošenja mask nikoli ni bilo ponotranjena. Večina ljudi se ne zmeni za življenja in zdravstveno stanje posameznikov, dokler ni ogroženo njihovo zdravje in življenje. To je in bo v prihodnje težko priznati, a tako pač je, kot so že in še bodo ugotovile nekatere strokovne analize.

Če potegnemo črto pod odgovornostjo za tako visoko število žrtev umrlih s covid-19, je lahko zaključek analize v danem trenutku, da gre za deljeno odgovornost tako državnih oblasti kot tudi zasebnikov. A naslednja ugotovitev je še pomembnejša. Epidemija je razgalila koliko resnično veljajo vrednote, kot so človekovo dostojanstvo, svoboda, enakost in solidarnost v slovenski družbi. V marsičem so te vrednote le visokoletne besede, ki v resničnosti

nimajo prave izpeljave. Kako si drugače razglati toliko človeških žrtev s kovidom-19? Ne gre se slepiti, da so večmesečni protikoronski ukrepi posegli v delovanje slovenske svobodne demokratične in pravne države. Tako izjemne razmere kot so epidemiološke terjajo poglobljene strokovne in znanstvene analize različnih strok, vključno z analizo uresničevanja obveznosti državnih in ne-državnih subjektov do spoštovanja in uresničevanja pravice do življenja. Zato se v tem trenutku nahajamo pred vprašanjem ali bomo res zmožni in voljni rešiti epidemiološko zagonetko, od katere je v dobršni meri odvisno tudi prihodnje življenje slovenske družbe in njen razvoj?

Pričujoča številka revije Dignitas ponuja nekaj odgovorov na zgornjo zagonetko. Začenja jo uvodna beseda profesor Marka Bošnjaka, sodnika v imenu Slovenije na Evropskem sodišču za človekove pravice, ki ji sledi blok petih prispevkov o različnih vidikih, kako epidemija posega na življenje slovenske družbe in širše. Številko nato dopolnjujejo še prispevki o svobodi izražanja in različnih dimenzij delovanja slovenske demokratične in pravne države tako v domačem pravnem redu kot tudi onkraj njega. Prijetno branje in morda na svidenje v boljših razmerah za varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

